

CONSTANTIN EȚCO – UN DESTIN ÎMPLINIT

[https://doi.org/10.52556/2587-3873.2021.3\(90\).23](https://doi.org/10.52556/2587-3873.2021.3(90).23)

„Personalitatea este un dar. Darul de a-ți transforma numele într-o formulă magică.”

(Lucian Blaga)

La 19 decembrie 2017 a plecat fulgerător dintre noi **Constantin Ețco**, personalitate marcantă de talie internațională.

Nu întrebăm și nu ne supărăm pe Domnul atunci când decide să ia alături, sus, în Ceruri, pe cineva dintre noi. Rațiunea divină își are legile sale și rămâne să le acceptăm așa cum sunt. Și totuși, plecarea dintre noi a celui care a fost „Omul acțiunii”, Constantin Ețco, primul discipol al lui Nicolae Testemițanu, a lăsat în urmă un gol imens, greu de acoperit de generațiile actuale...

În noaptea de Sfântul Nicolae, după ce a împărțit cu grijă cadouri nepoțelilor, Dumnezeu a trimis după el o rază de lumină, pe care ușor, ca un fulg de nea, s-a ridicat spre nemurire. A plecat către Cel-de-Sus încărcat de daruri și ofrande, asemeni Sf. Nicolae, însoțit de un întreg alai de fapte bune și frumoase, pe care le-a realizat pe parcursul vieții. A avut o inimă atât de mare, încât în ea au încăput toți cei care aveau vreo suferință, nedreptăți de boală și destin. Pentru toți, din toate colțurile țării, vindecarea și ajutorul avea un singur nume: Constantin Ețco.

Filosofia vieții sale se baza pe un tezaur de înțelepciune milenară și valori morale moștenite de la părinții săi și completate cu strălucitoare diamante: învățămintele și poveștile redutabililor săi dascăli, grație

căroră a descoperit nu doar arta de a tămădui, ci și pe cea de a trăi. A trăi cu demnitate a fost virtutea lui Constantin Ețco, cel pentru care a fi o adevărată personalitate însemna să reprezinți, mai întâi de toate, o valoare morală, căci valorile, odată nesocotite, fac cu neputință transformarea oricărei realizări în energie eternă. A cunoscut viața în toate aspectele ei, înfruntând cu semeție toate obstacolele apărute în cale. Evoluția precipitată a evenimentelor postbelice a făcut ca sute de familii de basarabeni să treacă printr-un adevărat calvar. Nu a fost ocolită de excesul de zel al noilor autorități sovietice nici familia Ețco: la vârsta de trei anișori, micul Costel a rămas doar cu mama. Mai apoi, realitățile dramatice din acele timpuri au determinat o cotitură radicală în opțiunile și prioritățile tânărului Constantin.

Sensibil la necesitățile, durerile și bucuriile neamului său, el hotărăște să se consacre medicinei. Un prim pas în cariera profesională l-au constituit studiile la Școala medicală din or. Tiraspol, pe care o absolvă cu succes în anul 1961. În anii serviciului militar, activează în calitate de felcer în unitățile dislocate la Batumi (1962-1964). Prin puterea sa neobișnuită de a-și realiza scopurile, el reușește să-și vadă visul împlinit: în 1965 devine student la Institutul de Stat de Medicină din Chișinău. În 1971 absolvă cu mențiune medicina și este angajat în calitate de asistent la Catedra de igienă socială și organizarea ocrotirii sănătății, șef al catedrei fiind legendarul Nicolae Testemițanu, Constantin Ețco devenind ulterior primul lui doctorand. În unul dintre interviurile sale, se destăinuia cu mândrie: „Am fost primul doctorand al lui N. Testemițanu, de aceea m-a dădăcit, în adevăratul sens al cuvântului, mai ceva ca un tată. Știind că mă trag mai mult spre medicina practică, îndeosebi spre cea legată de pediatrie, de copii, m-a convins să-mi urmez drumul în viață anume așa cum am și făcut-o, de altfel, datorită Domniei sale. Îi plăcea să mă povățuiască, și nu numai pe mine: «lubiți-vă neamul, din sânul căruia v-ați ridicat. Numai așa veți putea iubi cu adevărat pe ceilalți»” (Revista *Făclia*, nr. 27-28 din 20 iulie 2018. *Urmele unui Titan de la Horodiște*, autor Ion Ețco, profesor, Săseni, Călărași).

Profesorul Constantin Ețco a muncit cu dăruire toată viața în alma mater – Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie *Nicolae Testemițanu*, fiind cunoscut ca un actor activ al formării și dezvoltării acestei instituții publice și un mare patriot. A fost devotat pe deplin domeniului profesional, devenind pe parcursul anilor specialist notoriu în sănătate pu-

blică, economie, management și psihopedagogie în medicină și savant de talie internațională.

Expunem în continuare reperele principale ale activității profesorului Constantin Ețco:

- asistent (1971), lector superior, fondator (1976) și șef al cursului *Dreptul în Medicină*, conferențiar universitar, profesor universitar al Catedrei de igienă socială și organizarea ocrotirii sănătății (actualmente Catedra de medicină socială și management sanitar *Nicolae Testemițanu*) și al Școlii de Management în Sănătate Publică, fondator (1997) și șef al catedrei de economie, management și psihopedagogie în medicină (1997-2017);
- președinte al Comitetului Sindical al studenților (1966-1970) și al colaboratorilor (1986-1990) USMF *Nicolae Testemițanu*;
- susținerea tezei de doctor în medicină *Aspecte medico-sociale ale mortalității infantile prin pneumonie la copiii din localitățile rurale* (Moscova, 1979);
- membru al Consiliului Științific (1986-2012) și al Senatului (1995-2013) USMF *Nicolae Testemițanu*;
- vicedecan al Facultății *Medicină Generală* (1990-1993);
- susținerea tezei de doctor habilitat în medicină *Condițiile, modul de viață și sănătatea copiilor din localitățile rurale dens populate* (Moscova, 1992);
- fondator (1993) și decan la studiile postuniversitare (internatură, secundariat clinic, rezidențiat, masterat, doctorantură și postdoctorantură) (1993-1995);
- membru al Asociației din SUA a profesorilor universitari de pregătire a administratorilor în ocrotirea sănătății (1994-2017);
- decan de masterat, doctorantură și postdoctorantură (1995-2000);
- vicepreședinte al Ligii medicilor din Republica Moldova (1998-2017);
- fondator (2000) și președinte al Asociației Republicane *Economie, Management și Psihologie în Medicină*, vicepreședinte al Asociației *Sănătate Publică și Management Sanitar* (2000-2017);
- șef secție *Medicină și farmacie* (consultant) a Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare al Republicii Moldova (CNAA, 2000-2017);
- membru al colegiilor de redacție ale revistelor științifico-practice *Curierul medical*, *Buletinul Academiei de Științe a Moldovei*, *Sănătate publică* – edițiile din România și Ucraina (2000-2017);
- membru al Consiliului de Experți al Ministerului Sănătății (2001-2012);
- membru al Comisiei de Atestare în Sănătate Publică și Management (2001-2017);
- fondator (2003) și redactor-șef al revistei *Sănătate Publică, Economie și Management în Medicină*, categoria B (2003-2017);
- membru al Consiliului de administrare la Școala de Management în Sănătate Publică (2005-2015);
- specialist principal în Management al Ministerului Sănătății (2006-2009);
- membru și consultant al Consiliului de administrare al Companiei Naționale de Asigurări Obligatorii în Medicină (2007-2017);
- președinte și membru al Seminarului științific de profil *Medicină Socială și Management* (2007-2017);
- membru al Asociației Latine de Analiză a Sistemului de Sănătate (ALASS, 2007-2017);
- academician al Academiei Internaționale *Noosfera – Dezvoltare durabilă* (1999), academician al Academiei Internaționale de Management și Informatizare pe lângă ONU (2004), membru al Academiei de Studii Înalte, Iași, România (2008);
- Om de onoare al raionului Călărași (1995) și al satului Horodiște (2016);
- deținător al Insignei *Veteran al muncii* (1998), al Medaliei *Dimitrie Cantemir* și al Medaliei *Nicolae Testemițanu* (2011);
- deținător al Ordinului *Gloria Muncii* (2012);
- laureat al Premiului *Savantul Anului* al Academiei de Științe a Moldovei (2008, 2011), laureat al Galei Premiilor în Sănătate pentru *Întreaga Carieră Medicală* (2012) și deținător al Diplomelor Guvernului, gr. I (2011, 2016);
- laureat al *Premiului Național* al Republicii Moldova (2016);
- îndrumător (conducător sau consultant) al 40 de teze de doctor și doctor habilitat în științe medicale, ce confirmă cu certitudine că a fost creată o adevărată "Școală a lui C. Ețco";
- a prezentat mai mult de 100 de comunicări științifice la foruri naționale și internaționale;
- a publicat 750 de lucrări științifice și a editat 34 de monografii și 80 de manuale, compendii, ghiduri, suporturi de curs pentru medici și studenți, inclusiv **manualul Management în sistemul de sănătate** (2006, 864 p.), devenit „cartea vieții” lui.

Această operă a constituit o sinteză a activității sale în domeniu, însă accentul principal a fost pus pe disciplina *Management*, care la moment practic nu se cunoștea și nu era aplicată în sistemul de sănătate, dar nici în țară în general. Prestigioasa operă pusă în circuitul științifico-practic de către profesorul Con-

stantin Ețco a fost înalt apreciată de specialiști notorii în domeniu, de colegii de breaslă și în literatura de specialitate.

La lansarea cărții *Management în sistemul de sănătate*, academicianul Ion Ababii, pe atunci Ministru al Sănătății și Protecției Sociale, sublinia: „Ținând cont de imperativele timpului, de necesitatea pregătirii viitorilor specialiști pentru sistemul de sănătate din republică la nivelul cerințelor contemporane, de necesitatea integrării în spațiul educațional european, sunt necesare noi forme și metode de organizare, conducere și gestionare a instituțiilor medicale. Sub acest aspect, un rol deosebit îi revine managementului. Cunoștințele în domeniul managementului sunt absolut necesare magiștrilor și rezidenților, organizatorilor ocrotirii sănătății, conducătorilor instituțiilor medicale și altor persoane interesate. Din acest punct de vedere, manualul *Management în sistemul de sănătate*, care este rezultatul muncii îndelungate a unei echipe de profesioniști în frunte cu doctorul habilitat în medicină, profesorul universitar Constantin Ețco, specialist notoriu în domeniu, e necesar și bine-venit”.

„Noi, chirurgii – menționează academicianul Gheorghe Ghidirim – nu suntem prea familiarizați cu problemele managementului, dar, deschizând cartea *Management în sistemul de sănătate*, am avut o satisfacție deosebită. Autorii, sub conducerea dlui profesor Constantin Ețco, ne învață cum să gestionăm mai bine cele patru tipuri de resurse de care dispunem: resurse umane, materiale, finanțe și timp. Astfel, această «enciclopedie managerială» e la fel de utilă în conducerea statului, a ministerelor, a spitalelor, precum și pentru familie, deoarece aici poți găsi unele sfaturi bune și în acest domeniu”.

Gheorghe Russu, directorul Companiei Naționale de Asigurări în Medicină, referindu-se la această carte, sublinia că „ea este Biblia conducătorului, a lucrătorului medical; pentru că medicul este și el un manager care trebuie să-și organizeze munca. Era clar că lucrătorii medicali, conducătorii noștri, în condițiile în care într-o noapte au trecut de la medicina bugetară la medicina prin asigurări aveau nevoie de un așa manual, care ar fi dat răspunsuri necesităților apărute”.

„Un medic care se respectă pe sine trebuie neapărat să cunoască economia sănătății și managementul medical, el trebuie să se orienteze, să analizeze activitatea sa curentă și de perspectivă și să-și calculeze prompt activitatea sa. Manualul oferă cunoștințe teoretice și practice valoroase atât pentru studenți, la nivel universitar, cât și pentru rezidenți, magiștri, doctoranzi, asistenți, la nivel postuniversitar. La fel de importantă este pregătirea pentru știința universitară a doctoranzilor, magiștrilor și profesori-

rilor în domeniul psihopedagogiei învățământului superior. Autorul C. Ețco este o figură excelentă în pedagogia medicală, un organizator excepțional al ocrotirii sănătății, un îndrumător de valoare al managerilor în medicină”, confirmă specialistul în sănătate publică și organizarea ocrotirii sănătății, conferențiarul universitar Ion Onceanu.

Dumitru Tintuic, șeful Catedrei de sănătate publică și management a IP USMF N. Testemițanu, a subliniat că „editarea acestei cărți capitale are o importanță primordială în etapa actuală, deoarece reformele care se efectuează în sistemul de sănătate necesită un suport teoretic foarte puternic, pentru a aplica în practică cele mai avansate tehnologii din domeniu. Iar lansarea acesteia la 20 septembrie 2006 este o zi memorială, închinată mult stimatului și iubitului profesor Nicolae Testemițanu, este o încoronare a lucrului pe care l-au efectuat savanții noștri, predecesorii în domeniul managementului. În manualul său, C. Ețco a utilizat cele mai frumoase rezultate obținute de acești predecesori, îmbogățindu-le cu materiale și direcții noi”.

Boris Golovin, pe atunci Viceministru al Sănătății și Protecției Sociale, a menționat că „restructurarea sistemului de sănătate publică, a instituțiilor din cadrul lui, poate fi efectuată și implementată numai prin formarea și dezvoltarea capacităților manageriale ale conducătorilor de rang inferior, mediu și superior din cadrul acestor instituții, precum și ale tuturor lucrătorilor din sistemul de sănătate publică. Includerea disciplinei *Management* în cadrul pregătirii universitare și postuniversitare a medicilor începând cu anul 1997, când s-a fondat Catedra de economie, management și psihopedagogie în medicină, a fost o cerință a vremii, a schimbărilor sociale, economice și politice din țară. Munca depusă de colaboratorii acestei catedre sub conducerea profesorului C. Ețco în elaborarea planului de studii, în căutarea tematicii adecvate timpului și sistemului de sănătate, în formarea standardelor de pregătire a medicilor, în domeniul managementului este încununată astăzi de editarea manualului *Management în sistemul de sănătate* – lucrare fundamentală care este, de fapt, un tratat ce cuprinde majoritatea domeniilor de aplicare a managementului”.

Oleg Lozan, directorul Școlii de Management în Sănătate Publică, confirmă că „lucrarea *Management în sistemul de sănătate*, fiind prima lucrare editată în Moldova în acest domeniu, este utilizată în procesul de instruire a audiențelor Școlii de Management în Sănătate Publică în calitate de tratat, sursă principală la disciplina *Management* și este înalt apreciată de aceștia deoarece conținutul ei include practic toate compartimentele managementului, ele fiind toto-

dată adaptate la necesitățile practice ale sistemului național de sănătate”.

Profesorul universitar al Universității de Stat din Moldova, Mihai Patraș, consideră că „opera analizată este una de pionierat pentru spațiul nostru, în felul său unică și reprezintă un important eveniment științifico-didactic. Autorii ei merită cea mai înaltă apreciere posibilă”. În opinia sa, „deprinderile manageriale sunt foarte specifice și destul de complicate, ele nefiind pe puțină oricui, de aceea procesul de însușire a lor nu poate decurge rapid de la sine. Ele trebuie formate metodic, cu insistență, conform unei programe logice, integre, bine încheiate. Acestor cerințe și corespunde întocmai opera avizată, care reprezintă rodul muncii multianuale a unui grup de profesioniști, avându-l ca top-manager pe ilustrul pedagog, om de știință și manager în domeniu, Constantin Ețco, membru corespondent al Academiei Internaționale de Management. Lucrarea este destinată nu doar studenților din cadrul specialității *Sănătate publică și management*, dar și miilor de manageri din medicină (șefi de spitale, de subdiviziuni ale acestora, conducători ai diferitelor centre de învățământ și de cercetate din domeniul medicinei etc.), care au absolvit studii superioare sau medii speciale mai înainte, conform altor programe de învățământ. De asemenea, aceasta poate fi utilă și managerilor din orice domenii (diferite decât medicina).” (Academia de Studii Economice din Moldova. *Revista Economică*, nr. 4, 2007)

Conform afirmațiilor mai multor specialiști, lucrarea *Management în sistemul de sănătate* este o „carte a cărților” în domeniul de stringentă importanță pentru noi toți – al științelor de sănătate publică și management, dar ar trebui să devină carte de căpătâi pentru orice conducător, indiferent în ce domeniu activează. Un îndrumar – carte de căpătâi – ce a întrunit între copertele sale toată practica și înțelepciunea mondială, disecată cu abilitate și minuțiozitate de cel care a făurit-o cu un singur scop: *să fie de folos oamenilor, societății*. În context, profesorul Constantin Ețco avea un crez al său, de fapt un îndemn optimist pentru noi toți, contemporanii lui: „Dacă, în virtutea vieții, nu putem șterge trecutul, cu siguranță putem schimba viitorul. Să nu-i lăsăm pe alții s-o facă în locul nostru”.

Ultima publicație-capodoperă a profesorului Constantin Ețco a fost dedicată mentorului său Nicolae Testemițanu: **Nicolae Testemițanu – nume devenit simbol** (2017, 544 p.).

„Este bine-venită și laudabilă inițiativa profesorului Constantin Ețco de a aduna într-o culegere materialul informativ în anul 2017, declarat de Guvernul Republicii Moldova *Anul Nicolae Testemițanu*.

În această lucrare, domnul profesor Constantin Ețco și-a pus drept scop să colecteze, în măsura posibilităților, articole despre viața și activitatea lui Nicolae Testemițanu, publicate de colegii lui de facultate și de serviciu, de prieteni, precum și de personalități din politică, știință, cultură și artă. Este o intenție nobilă, deoarece personalitatea Marelui savant și patriot N. Testemițanu este una absolut deosebită, care merită să fie omagiată iar și iar”, susține Gheorghe Baci, profesor universitar.

În ziarul *Medicus* (nr. 11-12, anul 2017) se menționează: „O punte între viață și nemurire și-a creat regretatul profesor Constantin Ețco prin această valoroasă carte. Însuși autorul a recunoscut că a scrie sau a vorbi despre Nicolae Testemițanu este pe cât de greu, pe atât de ușor: ușor, deoarece l-a avut mereu atât ca dascăl, cât și ca model; greu, fiindcă a fost o persoană extraordinară și nu era simplu de găsit cuvintele potrivite pentru a reda caracterul marelui învățător și om de stat”. C. Ețco, s-a mândrit că a avut ocazia să învețe de la acest titan al medicinei și, ulterior, să-și împărtășească cunoștințele cu zeci de tinere generații de medici. N. Testemițanu, după cum subliniază autorul, a fost și rămâne un exponent de valoare al progresului și al spiritului poporului, al iluștrilor înaintași ai neamului, care au lăsat o amprentă adâncă în istoria medicinei autohtone și în cultura națională”. Un interes sporit trezește „stenograma ședinței Biroului Comitetului Central al Partidului Comunist al RSSM și uimește rezistența lui la atâta umilință din partea așa-zișilor «demnitari», dar și spre mare regret a unor colegi și subalterni, care la acel moment l-au defăimat nefondat, urmărind scopuri meschine. Acest fapt s-a soldat cu destituirea, pe nedrept, din postul de ministru al ocrotirii sănătății. Peste ani, Domnia Sa a rămas un «luptător onest, martir suprem al adevărului». Această lucrare va rămâne ca un testament și un îndemn la demnitate pentru posteritate, în special pentru studenții și absolvenții Alma Mater, care vor păstra vie amintirea și chipul luminos al ilustrului medic și savant, precum și faptele curajoase ale eminentului strateg al medicinei naționale – Nicolae Testemițanu.

Ironia sorții a fost ca publicația dedicată mentorului său să fie ultima în palmaresul primului său ucenic, profesorul Constantin Ețco, care a plecat în eternitate cu misiunea îndeplinită, nereușind să se bucure binemeritat de aprecierile cititorilor”.

Dar lumina satului său natal, Horodiște, îl va încălzi și în mormânt. „A fost mereu legat de țărâna străbună, de patrie. Oriunde s-ar fi aflat, revenea cu dor și dragoste la Horodiștea natală, unde se alimenta cu seve și energii proaspete. Ele i-au dat puteri de a realiza o operă nemuritoare a faptelor

bune și ajutorării celor necăjiți și îndurerați, lucruri care, cu siguranță, nu numai că au înnobilit spiritualitatea de la noi, dar au și lăsat urme adânci în conștiința celor care l-au cunoscut. Drept răsplată pentru ele, a primit în dar de la Dumnezeu unul din cele mai frumoase destine, destine împlinite, în care se prefigurează sufletul veșnic al neamului, care va supraviețui în veșnicie”, conchide profesorul Ion Ețco în revista *Făclia*.

Răsfoind cartea lui Tudor Țopa *Omul acțiunii*, editată către jubileul celor 70 de ani ai profesorului C. Ețco, găsim în prefața *Un destin împlinit* o apreciere la justa valoare a personalității acestuia dată de academicianul Vasile Anestiade, cavaler al Ordinului Republicii: „În cei 23 de ani cât m-am aflat în postura de rector al Institutului (azi Universitatea) de Stat de Medicină și Farmacie din Chișinău, am semnat mii de diplome, dând foaie de drum în viață unui număr impunător de specialiști, adevărați magi în halate albe, devotați cu trup și suflet jurământului lui Hippocrates. Ei ne fac astăzi faimă binemeritată în țară și peste hotare. Mulți dintre ei au format și făurit, pe parcursul anilor, dinastii întregi de medici erudiți, au fortificat și înmulțit cohorta savanților cu renume din acest domeniu de primă necesitate. Unii au revenit la Alma Mater în calitate de profesori, preluând cu demnitate ștafeta premergătorilor lor. Printre aceștia se numără și Constantin Ețco, șeful Catedrei de economie, management și psihopedagogie în medicină, specialist de primă necesitate în ramură, doctor habilitat, profesor universitar, care a crescut sub ochii mei și cu care am colaborat împre-

ună vreme îndelungată. Mă bucură sincer realizările Domniei Sale. Despre persoane de talia lui merită să se toarne filme, să se scrie cărți. În preajma celor 70 de ani din ziua nașterii ilustrului medic, publicistul Tudor Țopa i-a dedicat acest volum impunător de proză documentară, care, vorbind în particular despre profesorul și savantul Constantin Ețco, la general reflectă, de fapt, treptele dezvoltării forjeriei noastre de cadre medicale în urcuș, istoria zbuciumată, dar glorioasă, a unui popor întreg. Vă îndemn să citiți cu luare aminte, filă după filă, cartea de față: truda unui salahor vestit al literelor și activitatea unui salahor de frunte al medicinei”.

Ne alăturăm spuselor lui Tudor Rusu, Liviu Belâi, Tudor Țopa, Viorel Prisăcaru, Ioan Caliniuc (ziarul *Făclia*, nr. 48 din 27 decembrie 2017): „Ne exprimăm imensa durere a pierderii Omului Constantin Ețco. Am pierdut nu doar un talentat organizator al ocrotirii sănătății, care în două rânduri a candidat la funcția de ministru, nu numai un cercetător științific de talie internațională, dar și un om de viață. Ne va lipsi mult și pentru totdeauna”.

Să-i păstrăm memoria pentru prezentul nostru și viitorul generațiilor.

**Colegiul de redacție al revistei *Sănătate Publică, Economie și Management în Medicină*,
Asociația Obștească Economie,
Management și Psihologie în Medicină,
discipoli, colegi, prieteni și persoane apropiate**